

ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО, ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В КОНТЕКСТІ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ

МЕЗИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА
ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ СОФІЇ ТА ОЛЕКСАНДРА РУСОВИХ
ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ
УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ОХОРОНИ ПРИРОДИ
ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЛІГИ

*до 20-річчя створення
Мезинського національного
природного парку*

ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО, ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В КОНТЕКСТІ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ

**Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

*22 – 23 квітня 2026 р.,
с Деснянське, Новгород-Сіверський р-н*

Чернігів
Видавництво «Десна Поліграф»
2026

УДК 908:349.6:352(082)

З-41

**З-41   ЗБЕРЕЖЕННЯ   БІОЛОГІЧНОГО,   ЛАНДШАФТНОГО
РІЗНОМАНІТТЯ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В
КОНТЕКСТІ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ.** Збірник матеріалів
до 20-річчя створення Мезинського національного природного парку.
Чернігів: Десна Поліграф, 2026. 168 с.

ISBN 978-617-8145-83-5

Збірник конференції містить матеріали, які були представлені та обговорені на всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Збереження біологічного, ландшафтного різноманіття та історико-культурної спадщини в контексті збалансованого розвитку», яка проходила 22–23 квітня 2026 р., на базі Мезинського НПП у змішаному форматі.

Збірник матеріалів конференції може бути в нагоді для науковців - екологів, географів, ботаніків, зоологів, археологів, краєзнавців, фахівців з питань краєзнавства та екологічної освіти, туризму і рекреації, а також рекомендований для аспірантів і студентів природничих та гуманітарних спеціальностей.

Рекомендовано до друку на засіданні
науково-технічної ради Мезинського національного природного парку
(протокол № 67 від 20 квітня 2026 р.) та кафедри екології, географії та
природокористування Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка
(протокол № 11 від 08 травня 2026 р.)

*Загальна і наукова редакція: Карпенко Ю.О.
Надані для збірника матеріали друкуються в авторській редакції.*

УДК 908:349.6:352(082)

ISBN 978-617-8145-83-5

© Колектив авторів, 2026

Крейтор- Проценко І.В.	ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА І ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ	141
Науменко Л.М.	ЕКОЛОГО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ МЕЗИНСЬКОГО НПП З ДИТЯЧОЮ АУДИТОРІЄЮ: ОСНОВНІ ФОРМИ РОБОТИ ТА ДОСВІД 2025 РОКУ	143
Усок М.М.	«ДИТЯЧЕ ДЕТЕКТИВНЕ АГЕНТСТВО» В СИСТЕМІ ЕКОЛОГО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ РОБОТИ: КОНЦЕПЦІЯ, ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ	145
НАПРЯМ 6. ТУРИСТИЧНІ ТА РЕКРЕАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ОКРЕМИХ РЕГІОНІВ		
Мариняк Я.О., Стецько Н.П.	ТУРИСТИЧНІ ТА РЕКРЕАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛІЩИЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ (ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ)	149
Мельничук О.А.	ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОГО УЯВЛЕННЯ ПРО ПРЯНО-АРОМАТИЧНІ РОСЛИНИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОЇ ЕКСКУРСІЇ В БОТАНІЧНОМУ САДУ	151
Мацука В.М.	ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ПРИАЗОВСЬКОГО УЗБЕРЕЖЖЯ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ	154
Єрмаков В.В., Сарнавський С.П	ЧИННИКИ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ	157
Легкий С.В., Легка С.Г.	ТУРИСТИЧНІ ТА РЕКРЕАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НПП «БУЗЬКИЙ ГАРД»: ГЕОЕКОЛОГІЧНИЙ ТА ПРИРОДООХОРОННИЙ АНАЛІЗ	159
Новицька С.Р., Янковська Л.В.	РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПЕРСПЕКТИВНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ ЗАЛІЗЦІВСЬКО- ВЕРТЕЛКІВСЬКИЙ	162
Сіра Н.П	МЕЗИНСЬКИЙ АРХЕОЛОГІЧНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ МУЗЕЙ ІМЕНІ В. Є. КУРИЛЕНКА У СИСТЕМІ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ	164
Шуба Б.М., Карпенко Ю.О.	ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ ЯК ФАКТОРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГІРСЬКИХ ЕКОСИСТЕМ ОКРЕМИХ ТЕРИТОРІЙ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА	166

**ТУРИСТИЧНІ ТА РЕКРЕАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛІЩИЦЬКОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ (ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ)**

Мариняк Я.О., канд. геогр. наук., доцент кафедри географії
України і туризму,

Стецько Н.П., канд. геогр. наук, доцент кафедри геоecології та гідрології,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, вул. М. Кривоноса 2, м. Тернопіль,

У контексті децентралізації в Україні значно зросла роль територіальних громад у розробці та реалізації власної політики у сфері туризму, що надає нові можливості для місцевого самоврядування у залученні внутрішніх і зовнішніх туристів. Раціональне природокористування в територіальних громадах — це використання ресурсів, яке забезпечує сталий економічний розвиток, еколого-економічну збалансованість та відтворення природних умов [2].

Територіальні громади є об'єктом вивчення туризму. В умовах новітньої адміністративно-територіальної реформи відбувається перерозподіл повноважень на місцевий рівень. Власне на цьому рівні відбувається безпосередня взаємодія між туристом та місцевим населенням.

Об'єктом дослідження є наявні туристичні ресурси Заліщицької територіальної громади. Дослідження базується на використанні таких методів:

- теоретичного аналізу наукової та нормативно-правової літератури;
- порівняльного аналізу;

Особливий акцент зроблено на використанні потенціалу територіальної громади як бази для створення туристичного кластеру. Таким чином, туристичний потенціал громади — це не просто перелік наявних ресурсів (природних, історичних, культурних), а комплексна, динамічна категорія. До його складу входять:

- 1) Природні ресурси;
- 2) Культурно-історичні ресурси;
- 3) Інфраструктурні ресурси;
- 4) Соціальний та людський капітал;
- 5) Інституційна спроможність та управлінський потенціал [2,4].

Розглянемо три найважливіші визначальні чинники використання туристичних та рекреаційних особливостей Заліщицької міської територіальної громади:

1) Екотуризм є формою активного та глибокого вивчення територій, що мають видатні природні, ландшафтні та культурні цінності (пізнавальний та освітній аспект).

Розміщено і функціонує 46 одиниць ПЗФ, загальна площа яких становить 15392,65 га, фактична площа у межах громади ПЗФ 12703,18 га, «показник заповідності» 36,25 %. За «показником заповідності» у Чортківському районі громада на третьому місці. Відношення площі природно-заповідного фонду до площі території громади («показник заповідності») становить 36,25 %. У межах

громади знаходяться п'ять об'єктів природоохоронного фонду Загальнодержавного значення: 1. Національний природний парк «Дністровський каньйон»; 2. Заказник «Касперівський», ландшафтний; Ботанічні заказники: 3. «Обіжевський», 4. «Жижавський», 5. «Криве». Тут же функціонує дев'ять пам'яток природи місцевого значення: 1) «Заліщицький дендропарк», 2) Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва; 3) геологічна пам'ятка природи - «Заліщицький горизонт нижнього девону»; 4-9 ботанічні пам'ятки природи «Дуб над Дністром», «Гінкго дволопатево», «Гінкго Ігнатія Браницького», «Бундук канадський», «Софора японська», «Горіх ведмежий №1». У с. Касперівці, яке розміщене в межах НП «Дністровський каньйон»: є «Касперівсько-Городоцький», «Городоцько-Добрівлянський» іхтіологічні заказники; геологічні пам'ятки природи: «Касперівські скелі», «Дністровські феномени», «Касперівські сфінкси»; ботанічні пам'ятки природи - «Дуби Тараса Бульби», «Деренівська стінка». На лівому березі Тупи в Касперівцях розміщена пам'ятка природи геологічного походження - рідкісні й унікальні відшарування з рештками моховаток і голкошкірих вапняків.

2) Екотуризм активно сприяє охороні природної та культурної спадщини, зміцненню місцевої ідентичності та екологічній освіті.

На території м. Заліщики є старожитності пізнього палеоліту, трипільської, липицької, ранньослов'янської та давньоруської культур». Є с. Касперівці «археологічні пам'ятки пізнього палеоліту, трипільської, гава-голіградської, липицької, слов'янської, давньоруської культур, пізньофеодального періоду, скарб римських монет». Тут пролягав чумацький шлях. Необхідно популяризувати в поселеннях науково-пізнавальні види відпочинку, культурно-пізнавальні такі як природничо-пізнавальні тренінги, дослідницькі еколого-освітніми стежками, пізнавальні екскурсії, відвідування історичних та визначних в історичному та культурному відношенні місцевостей та ін. Статус заповідних територій і об'єктів дозволяє розвивати різні напрями рекреаційної діяльності. У громаді місцеві навчальні заклади освіти повинні проводити освітню роботу серед дітей, школярів, місцевого населення, сприяти вивченню території громади з позиції власника і охоронця.

3) Екотуризм є елементом сталого розвитку регіону, приносить реальні економічні вигоди місцевим громадам (зелені робочі місця) та підвищує якість життя.

Найбільш освоєними в рекреаційному відношенні є території біля окремих поселень які відрізняються різноманітними рекреаційними ресурсами, є доступні через сформовану інфраструктуру і інформованість рекреантів про умови відпочинку. Особливою популярним місцем відпочинку є околиці с. Касперівці, м. Заліщики і в межах сіл які розміщені на берегах річки Дністер це Колодрібка, Синьків, Зозулинці, Городок. Наявність Касперівського водосховища, р. Серет, Тупа, значна кількість ПЗТ дозволяє функціонувати стаціонарним закладам відпочинку та оздоровлення. Розвивати «різні види туризму: дитячого, молодіжного, сімейного, для осіб похилого віку, для осіб з інвалідністю, культурно-пізнавального, лікувально-оздоровчого, спортивного, релігійного,

екологічного (зеленого), сільського, підводного, гірського, пригодницького, автомобільного, самодіяльного». Науково-пізнавальні види відпочинку як природничо-пізнавальні тренінги, дослідницькі еколого-освітніми стежками, пізнавальні екскурсії, відвідування історичних та визначних в історичному та культурному відношенні місцевостей та ін. Мальовнича природа пробуджує натхнення для творчості у митців, художників, творців літератури і науки, які проводять тут семінари та конференції.

Висновки з дослідження і перспективи подальших наукових розвідок. У громаді важливо удосконалити і розвивати інфраструктуру відпочинкових комплексів, які б сприяли збереженню довкілля. Особливо контролювати утилізацію сміття, скидання стічних вод, разове навантаження від розміщення рекреантів в заповідних територіях, особливо такі питання є актуальними у літню пору року коли громаду з метою відпочинку відвідує значна кількість приїжджих туристів, активізується у відпочинку і місцеве населення.

Список використаної літератури

1. Заліщицька громада з 2020. URL: <https://dream.gov.ua/ua/community/62783?fromUri=/communities&fromPage=22> (Дата звернення 20.12.2025)

2. Заставецька Л., Мариняк Я., Стецько Н. Розвиток рекреаційного природокористування в Тернопільському районі // Географічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк : Гельветика, 2025. № 5 (5). – С. 123-134. DOI: <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2025.5.12>

3. Переліки ПЗФ по територіальних громадах області. URL: <https://ecology.te.gov.ua/prirodno-zapovidnij-fond/merezha-pzf/> (Дата звернення 10.12.2025)

4. Стецько Н.П. Еколого-географічні аспекти рекреаційної діяльності в межах Тернопільської області. // Наукові записки Тернопіль: пед. ун-ту. Серія: Географія. №1 2000. С. 103 – 105.

УДК 633.8: 581.6: 069.12

ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОГО УЯВЛЕННЯ ПРО ПРЯНО- АРОМАТИЧНІ РОСЛИНИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОЇ ЕКСКУРСІЇ В БОТАНІЧНОМУ САДУ

Мельничук О.А.,

завідувач відділу лікарських рослин та нових культур,

Кременецький ботанічний сад,

вул. Ботанічна 5, м. Кременець Тернопільська обл.

У сучасному урбанізованому світі дедалі більше поглиблюється розрив між людиною та природним середовищем, спостерігається втрата традиційних знань про рослинні ресурси та їх використання. Особливо гостро ця проблема постає у контексті пряно-ароматичних рослин, які тисячоліттями відігравали

Наукове видання

**ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО, ЛАНДШАФТНОГО
РІЗНОМАНІТТЯ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ
В КОНТЕКСТІ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ**

**Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

*22 – 23 квітня 2026 р.,
с Деснянське, Новгород-Сіверський р-н*

Загальна і наукова редакція **Ю.О. Карпенко**
Технічний редактор **О.М. Єрмоленко**

Підписано до друку 12.06.2026 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman Cyr.
Ум. друк. арк. 9,77. Ум. фарб.-відб. 9,77. Обл.-вид. арк. 10,5.
Зам. 0026. Тираж 20 прим.

ТОВ «Видавництво «Десна Поліграф»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 4079 від 1 червня 2011 року
Тел. +38-097-385-28-13

Віддруковано ТОВ «Видавництво «Десна Поліграф»
14035, м. Чернігів, вул. Карпенка-Карого, 40

